Prejeto / Received: 4. 5. 2026

1.01 Izvirni znanstveni članek 1.01 Scientific article

https://doi.org/10.54356/MA/PAJA6580

NOVOMEŠKA KAPUCINSKA KRONIKA KOT ARHIVSKI IN ZNANSTVENI VIR
Strokovni pogled ob pripravi znanstvene izdaje izvirnika

Mag. Mitja Sadek
Arhivski svetovalec, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Slovenija
mitja.sadek@zal-lj.si

Branka Molnar
Višja arhivistka, Center za prestrukturiranje in prodajo, Zagreb, Hrvaška
branka.molnar@gmail.com

Izvleček:

Prispevek obravnava na konkretnem primeru kronike novomeškega kapucinskega samostana (1658–1786), ki jo hrani arhiv Slovenske kapucinske province v Ljubljani in bo v letu 2027 izšla kot znanstvena izdaja v publikaciji Viri, več vidikov izdajanja arhivskih virov. Po opisu izvirnika in širšega zgodovinskega konteksta njegovega nastanka se avtorja osredotočata na osnovna načela ekdotike in s pomočjo konkretnih dilem iz besedila kronike izpostavita nekaj diskutabilnih rešitev ter odločitev pri izdaji latinskega besedila kronike. Posebej je poudarjen pomen izdelave več vrst indeksov. Prispevek bogati razmislek o možnih uporabah omenjene kapucinske kronike oziroma kronik nasploh kot znanstvenoraziskovalnega vira.

Ključne besede:

ekdotika, kronika kapucinskega samostana Novo mesto, izdelava indeksov, znanstveni vir, arhivski vir

Abstract:

Chronicle of the Novo mesto Capuchin Monastery as an Archival and Scientific Source

The paper, based on the concrete example of the chronicle of the Capuchin monastery in Novo Mesto (1658–1786), which is kept in the archives of the Slovenian Capuchin Province in Ljubljana and is to be published in 2027 as a scholarly edition in the publication Viri, addresses several aspects of editing archival sources. After describing the original and the broader historical context of its creation, the authors focus on the basic principles of textual criticism and, using specific dilemmas from the chronicle's text, highlight some debatable solutions and decisions made in editing the Latin text of the chronicle. Particular emphasis is placed on the importance of compiling various types of indexes. The paper contributes to reflections on the possible uses of this Capuchin chronicle, and chronicles in general, as a source for scholarly research.

Keywords:

ecdotics, chronicle of the Capuchin monastery Novo Mesto, creation of indexes, scientific source, archival source

1 Prihod kapucinov v Novo mesto

Capucini ex motivo extirpandi lutheranismum introducti in Carnioliam, Styriam et Carinthiam.[1] S tem kratkim zapisom poda novomeška kronika razlog prihoda kapucinov v naše dežele.

Kapucinski red je prišel v Novo mesto sredi 17. stoletja, ko je bila že vzpostavljena široka mreža samostanov v okviru Štajerske kapucinske province.[2] V tem času je kapucinsko poslanstvo prehodilo več kot stoletno razvojno pot od priznanja reda leta 1528 in začetne bolj puščavniško-kontemplativne podobe, izoliranosti in zaprtosti, v odpovedi materialnemu svetu, postu, samozadostnosti, tišini, molitvi ter strogi in neumorni predanosti asketskemu življenju po pravilih Frančiška Asiškega. Revni in skromni, oblečeni v isti grobi habit skozi vse leto, pogosto bosi, so kapucinski duhovniki odhajali pridigat in spovedovat tudi v najmanjše vasi ne glede na vremenske razmere, pri čemer so včasih tvegali poškodbe in ozebline. Zaradi sočutja do bolnih in ubogih so bili zelo blizu preprostim ljudem, pa tudi pripadnikom višjih slojev. Z izjemno veščino svojih pridig so nudili tolažbo in upanje ter dajali katoliški veri nov sijaj in privlačnost. Njihov vpliv je bil prepoznan v vrhu katoliške cerkve, zato so bili dejavno vključeni v proces protireformacije in katoliške prenove. Potem ko jim je bila leta 1574 odpravljena prepoved delovanja zunaj meja Italije, so se do konca stoletja razširili v Švici, Španiji, Franciji in Nemčiji ter naprej proti notranjeavstrijskim deželam, kjer je živela večina Slovencev, in severozahodnim hrvaškim območjem. Pravno samostojnost in svobodo izbire svojih predstojnikov so kapucini dobili leta 1619.[3]

Znamenita kapucinska pridigarska veščina je bila rezultat izbora in sistematičnega ter temeljitega samostanskega izobraževanja. Čeprav so h kapucinom pristopali mladeniči vseh družbenih slojev, so le najboljši izmed njih po končanem enoletnem pripravljalnem učenju v noviciatu in opravljenem izpitu lahko po zaobljubi dobili možnost nadaljevanja šolanja v obdobju sedmih let ter postali pridigarji z dovoljenjem (licenco) vrhovnega predstojnika reda. Tri leta študija logike in filozofije, ki je vključeval tudi matematiko in naravoslovje, ter dodatna štiri leta teologije so izoblikovala izvrstne govornike, ki so delovali kot redni (nedeljski), postni ali praznični pridigarji. Tisti, ki so študirali tri leta zgolj moralno teologijo, pa so lahko opravljali službo spovednikov (Benedik, Kralj, 1994, 36-46; Škafar, 2017, 301-302).

Kapucini so v Novo mesto prišli po večkratnih pozivih novomeških proštov Kumarja pl. Chumberga in Stemberga, ki sta se v imenu tamkajšnjega plemstva in meščanstva od leta 1653 vztrajno obračala na provincijski kapitelj s prošnjo po prihodu kapucinov v Novo mesto, in to kljub nasprotovanju novomeških frančiškanov.[4] Prvotno podarjeno

---

[1] *Kapucini so bili vpeljani na Kranjsko, Štajersko in Koroško, da bi »izkoreninili luteranstvo.« (KKSNM, Index: Lutherani).*

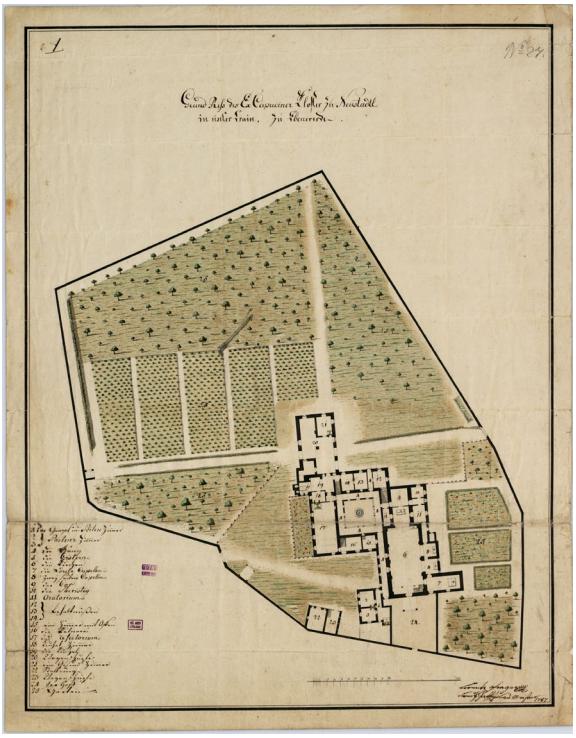
[2] *Štajerska provinca je imela glede na letnico postavitve temeljnih kamnov (oziroma, če ta podatek v virih ni izpričan, glede na začetek gradnje) naslednje samostane: 1. Gorica (1591), 2. Gradec – sv. Anton Padovanski (1600), 3. Ljubljana (1607), 4. Most na Muri (1607), 5. Celje (1609), 6. Reka (1610), 7. Maribor (1613), 8. Radgona (1617), 9. Trst (1617), 10. Zagreb (1618), 11. Ptuj (1623), 12. Krmin (1624), 13. Beljak (1629), 14. Volšperk (1634), 15. Sv. Križ (1637), 16. Lipnica (1639), 17. Krško (1640), 18. Kranj (1640), 19. Murau (1645), 20. Celovec (1646), 21. Tamsweg (1647), 22. Gradec – sv. Janez Krstnik (1648), 23. Gradišče ob Soči (1650), 24. Hartberg (1654), 25. Novo mesto (1658), 26. Cmurek (1667), 27. Leoben (1690), 28. Varaždin (1701), 29. Knittelfeld (1705), 30. Škofja Loka (1707), 31. Schwanberg (1708), 32. Karlobag (1710), 33. Irdning (1711), 34. hospic Kaniža v Liki (1721). Število redovnikov province je bilo najvišje leta 1769, ko je štela 820 članov: duhovnikov, bratov pomočnikov, klerikov in novincev.*

[3] *Za prihod kapucinov na slovensko ozemlje (Benedik, Kralj, 1994, 9-10; Škafar, 2017, 290).*

[4] *Novomeški frančiškani so ovirali gradnjo kapucinskega samostana, dokler jim deželni glavar Auersperg ni poklonil 500 goldinarjev (Benedik, 1994, 198).*

zemljišče za gradnjo samostana, ki se je nahajalo na današnjem griču Marof, je bilo precej oddaljeno od mesta, zato so ga kmalu zamenjali za drugo, bližje mestu, tik zunaj mestnega obzidja.[5] Odločitev o gradnji samostana je bila sprejeta leta 1657, temeljni kamen pa je bil položen leta 1658. Za prvega nadzornika gradnje, pravzaprav sindika (*procurator fabricae*), je bil izbran ugledni Novomeščan Friderik Dilanc, samo gradnjo pa je nadzorovala štiričlanska kapucinska komisija (*fabriciarii*), ki je skrbela, da ne bi prihajalo do odstopanj od mer, določenih v kapucinskih konstitucijah.[6] Čeprav so gradnjo financirali številni dobrotniki, je potekala počasi in s prekinitvami. Gradnja je sledila tradicionalnim tipiziranim načrtom beneško-tirolskih samostanov (Martelanc, 2018, 159–164).

Hkrati s samostanom so gradili tudi preprosto enoladijsko cerkev brez okrasja z dvema stranskima kapelama, ki sta bili posvečeni sv. Kajetanu in sv. Antonu Padovanskemu, medtem ko je bila tretja kapela Marije Lavretanske prizidana leta 1707. Cerkev je bila posvečena sv. Jožefu leta 1672, samostan pa je bil verjetno naseljen šele leta 1681. Bil je srednje velik z 22 celicami za 22 redovnikov, poleg katerih so bile še štiri bolniške celice. Imel je tudi sobo za vratarja, točilnico, refektorij, pomivalnico, kuhinjo in dodatno kuhinjo (drvarnico in pralnico). V nadstropju samostana je bil dormitorij z garderobo in sanitarijami. Naknadno so uredili tudi oratorij, knjižnico in pevski kor. Samostan je imel tudi vrt in sadovnjak (Martelanc, 2018, 159-164).

Slika 1: Tloris pritličja kapucinskega samostana Novo mesto po njegovi ukinitvi, 1787 (vir: SI AS 1068, t. e. 300, 6/199)

[5] *Kapucinski samostan je bil prvo poslopje zunaj srednjeveško obzidanega mesta (Martelanc, 2018, 223).*

[6] *Kapucinski red je imel v skladu z Vodilom Frančiška Asiškega in kapucinskimi pravili (konstitucijami) skromno in preprosto arhitekturo, ki je bila v duhu uboštva. Zato so kapucini na splošno imeli tudi v času baročne arhitekture majhne cerkve s skromnim samostanom, ki je imel še zelenjavni in sadni vrt, obdan s samostanskim zidom (Škafar, 2017, 291).*

V novomeškem kapucinskem samostanu je dalj časa deloval noviciat, vzgojna hiša za bodoče kapucine, in sicer prvič med letoma 1720 in 1725 ter drugič med letoma 1730 in 1781. Noviciat je navadno štel do deset novincev, skupaj klerikov in laikov. Le krajši čas je bil samostan tudi študijska hiša, kjer je med letoma 1713 in 1715 potekal študij filozofije (Benedik, 1994, 208–210). Samostan je bil razpuščen v okviru jožefinskih reform leta 1786. Poslopje je odtlej služilo v različne namene: kot skladišče vojaških potrebščin, pošta, stanovanja, kot urad finančne kontrole in davčna uprava. Na nekdanjem samostanskem vrtu je bilo med letoma 1810 in 1925 mestno pokopališče, ki je bilo po njegovi selitvi v Ločno preurejeno v park. Samostansko poslopje so popolnoma porušili šele leta 1980.[7]

2 Kronika kapucinskega samostana Novo mesto

Glavni vir za zgodovino novomeških kapucinov predstavlja samostanska kronika, ki jo hrani arhiv Slovenske kapucinske province v Ljubljani. Gre za relativno obsežno rokopisno knjigo s trdimi platnicami, na katerih ni nobenega naslova oziroma druge vsebine. Podatki o kroniki niso javno dostopni niti v Virtualni arhivski čitalnici, saj omenjeni arhiv ni del mreže slovenskih javnih arhivov, niti v kakšni drugi spletni aplikaciji. Prav tako knjiga še ni bila digitalizirana in objavljena na spletu. Ker je kronika dostopna zelo ozkemu krogu raziskovalcev, je še toliko pomembnejše, da je za prihodnje leto načrtovana integralna izdaja njenega besedila v publikaciji Viri.[8]

Kronika ima na levi zgornji strani prilepljen listek s številko 254, očitno zaporedno številko nekakšnega seznama gradiva, ki bi bil lahko nekoč v uporabi v kapucinskem arhivu. Originalni naslov kronike ni ohranjen, saj je prvi list v knjigi, na katerem je bil zelo verjetno napisan, danes izgubljen. Ohranil pa se je zapis na notranji strani zgornje platnice, kjer je zabeleženo, da gre za samostansko kroniko (*chronica conventus*), ki je del arhiva kapucinskega samostana v Novem mestu (*acta conventus ordinis capucinorum Rudolphswerti*). Nad omenjenim besedilom je tudi zapis, na podlagi katerega lahko sklepamo, da je bila knjiga uvrščena v seznam gradiva v arhivu kapucinskih samostanov Ilirske province: *Nr. 2: Archivum provinciae ordinis capucinorum Illyricae*.[9]

Kronika ima dva večja vsebinska dela. Oba jasno loči številčenje, ki se vsakič začne od številke ena. Ta izvirna paginacija je ohranjena tudi pri transkripciji besedila. Prvi del (t. i. *testamentum)* je kronika v pravem pomenu te besede. Tu je v uvodu najprej predstavljena zgodovina kapucinskega reda s podatki o tedanjih samostanih Štajerske kapucinske province. Po prikazu predzgodovine novomeškega samostana kronika preide na kronološki pregled zgodovine samostana po posameznih letih od njegove ustanovitve leta 1658 do ukinitve v okviru jožefinskih reform leta 1786, pri čemer prevladujejo opisi dogodkov in življenja v kapucinskem redu nasploh. Za raziskovalce tehnične zgodovine je posebej zanimiva predstavitev samostanske cisterne z opisom njenih popravil in navodili za vzdrževanje. Redkejši in zato toliko bolj dragoceni so zapisi,

---

[7] *Martelanc, 2018 226, z napačno navedbo, da je kapucinska cerkev na tem mestu ostala vse do njene rušitve leta 1998.*

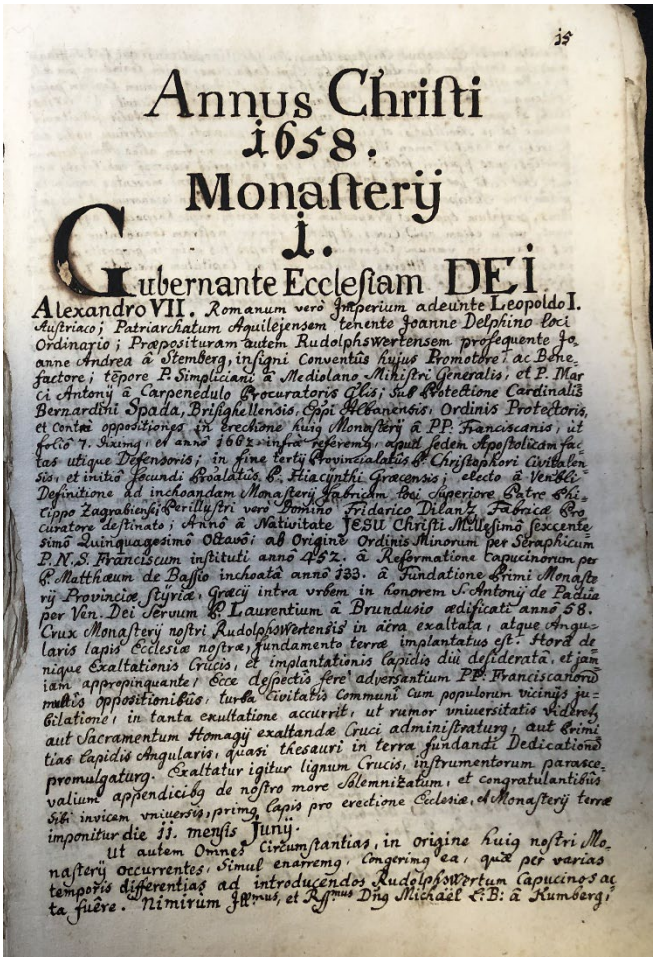
[8] *Leta 1994 je v publikaciji Kapucini na Slovenskem v zgodovinskih virih (gl. literaturo) izšel izbor drugega dela kronike v transkripciji Angela Kralja (str. 593–726), ki poleg nekaterih latinskih delov izpušča tudi večino nemških besedil, prinaša pa obsežno izvirno stvarno kazalo. Za ta izbor je kazala kasneje izdelal France Baraga (gl. literaturo). Ekdotično je publikacija šibka, v njej med drugim zaman iščemo edicijska načela.*

[9] *Ta zapis je moral nastati med letoma 1921 in 1967, ko so bili vsi kapucinski samostani znotraj jugoslovanskih meja združeni v Ilirsko provinco.*

ki se nanašajo na lokalno zgodovino izven samostana, kronist pa rad omenja tudi pomembnejše spremembe v evropski politiki, zlasti v osmanskem cesarstvu. Kronistova pričevanja dopolnjujejo prepisi izvirnih dokumentov oziroma izvirniki sami, ki so na ustreznih mestih večinoma v knjigo prilepljeni oz. vezani, kakšen pa je v knjigo le vložen. Nekaj tovrstnih dokumentov, tako izvirnikov kot prepisov, se nahaja skupaj za platnico pred prvo stranjo kronike (nevezano), in ne na mestih, kjer bi se glede na vsebino morali nahajati. Omenjeni *testamentum* obsega 131 strani, skupaj z izgubljenim prvim listom je torej prvotno štel 133 strani.

Drugi del kronike sestavljata dva dodatka različnih seznamov, zaznamkov in dokumentov: *codicillus vetus* in *codicillus recens*. Starejši kodicil (*c. vetus*) na skromnejših 22 straneh prinaša podatke, ki se nanašajo samo na Novo mesto: seznam tam umrlih kapucinov, nato sezname posvetnih ljudi, ki so bili pokopani v kapucinski cerkvi, duhovnih očetov in mater (*patres et matres spirituales*), vrtnarjev, gvardijanov kapucinskega samostana ter nazadnje še proštov, dekanov in župnikov novomeškega kapitlja. Precej obsežnejši novejši kodicil (*c. recens)* je zasnovan tematsko. Med drugim govori o pridigarjih in njihovi dejavnosti, bratih in sestrah tretjega reda, podobah v novomeški kapucinski cerkvi in samostanu, noviciatu, listinah v tamkajšnjem samostanskem arhivu, največ pa o gospodarjenju kapucinov ter njihovi pastoralni dejavnosti po posameznih mesecih v letu. Ta del kronike sega od 31. do 178. strani, toda skupni obseg drugega dela je precej manjši, saj je veliko listov v tem delu praznih ali pa so bili prazni listi naknadno celo iztrgani oziroma izrezani iz knjige, na kar opozarjajo manjkajoče številke v paginaciji knjige. Dodati je še treba, da so marginalije v kroniki zelo redke.

Na koncu kronike se bohoti obsežen in zelo kvalitetno izdelan stvarni indeks (*index generalis rerum notabilium*), ki izpostavlja pomembnejše pojme pa tudi osebe in kraje, ki nastopajo tako v prvem kot v drugem delu kronike. Dragocenost tega kazala hitro odkrijemo ob iskanju posameznih mest v kroniki, vsebuje pa tudi podatke o dokumentih, ki so kot kopije ali izvirniki priloženi besedilu kronike. Na podlagi tega indeksa je mogoče vsaj do neke mere rekonstruirati vsebino prvih dveh strani kronike, ki sta izgubljeni.

Annus Christi
1658.
Monasterij
I.

Gubernante Ecclesiam DEI
Alexandro VII. Romanum verò Imperium adeunte Leopoldo I.
Austriaco; Patriarchatum Aquilejensem tenente Joanne Delphino Loci
Ordinario; Præposituram autem Rudolphswertensem prosequente Jo
anne Andrea à Stemberg, insigni Conventûs hujus Promotore, ac Bene
factore; tempore P. Simpliciani à Mediolano Ministri Generalis, et P. Mar
ci Antonij à Carpenedulo Procuratoris Ghis; Sub Protectione Cardinalis
Bernardini Spada, Brissighellensis, Cœpi Albanensis, Ordinis Protectoris,
et contra oppositiones in erectione huius Monasterij à PP. Franciscanis, ut
folio 7. diximus, et anno 1662. infra referemus, aquil sedem Apostolicam fac
tas utique Defensoris; in fine tertij Provincialatûs P. Christophori Civitatem
sis, et initio secundi Provincialatûs P. Hiacynthi Græcensis, electo à Venera
Definitione ad inchoandam Monasterij fabricam loci superiore Patre Phi
lippo Zagrabiensi, Perillustri verò Domino Fridarico Dilanz Fabricæ Pro
Curatore destinato; Anno à Nativitate JESU Christi Millesimo sexcente
simo Quinquagesimo Octavo; ab Origine Ordinis Minorum per Seraphicum
P.N.S. Franciscum instituti anno 452. à Reformatione Capucinorum per
P. Matthæum de Bassio inchoatâ anno 123. à Fundatione Primi Monaste
rij Provinciæ Styriæ, Græcij intra vrbem in honorem S. Antonij de Padua
per Ven. Dei Servum P. Laurentium à Brundusio ædificati anno 58.
Crux Monasterij nostri Rudolphswertensis in aëra exaltata, atque Angu
laris lapis Ecclesiæ nostræ, fundamento terræ implantatus est. Horâ de
nique exaltationis Crucis, et implantationis Lapidis diù desiderata, et jam
iam appropinquante, Ecce despectis fere adversantium PP. Franciscanorum
multis oppositionibus, turba Civitatis Communi cum populorum vicinij gau
dilatione, in tanta exultatione accurrit, ut rumor vniuersitatis videret,
aut Sacramentum Homagij exaltandæ Cruci administraturg, aut Primi
tias Lapidis Angularis, quasi thesauri in terra fundandi Dedicationis
promulgaturg. Exaltatur igitur lignum Crucis, instrumentorum parasce
valium appendicibg de nostro more solemnizatum, et congratulantibus
sibi invicem vniuersis, primus Lapis pro erectione Ecclesiæ, et Monasterij terræ
imponitur die 11. mensis Junij.
Ut autem Omnes Circumstantias, in origine huig nostri Mo
nasterij occurrentes, simul enarremg, congerimg ea, quæ per varias
temporis differentias ad introducendos Rudolphswertum Capucinos ac
ta fuêre. Nimirum Illmus et Rssmus Dng Michaël E.B: à Kumberg,

Slika 2: Opis prvega leta samostana (1658) se začne na 15. strani kronike

Glavni jezik kronike je latinščina, značilna za čas 18. stoletja, ko je bila kronika napisana, in sicer v pisavi humanistika. Slovnično kaže zelo kvalitetno podobo, kar ni niti najmanj nenavadno, saj je bila latinščina tedaj glavni predmet pri gimnazijskem pouku, v internih samostanskih šolah pa je bilo dobro znanje tega klasičnega jezika sploh predpogoj za nadaljnje filozofske in teološke študije. V besedišču je po pričakovanju nekaj izrazov, ki jih bomo zaman iskali v slovarjih klasične latinščine, saj spadajo v novoveško latiniteto. Tako npr. kronist v pomenu »dati, izročiti« večkrat uporabi glagol *immanuare* (db. vročiti). Veliko je izrazov, ki jih klasična latinščina sicer pozna, vendar v (nekoliko) drugačnem pomenu, kar velja zlasti za cerkvene termine. Če je bil samostalnik *indulgentia* v klasični dobi povsem abstrakten pojem (prizanesljivost), v kroniki vedno nastopa v konkretni podobi odpustka. Tu najdemo tudi precej izrazov, ki jih antika ni mogla poznati, ker ni poznala vsebine teh pojmov. Sem spadata *chartifolia* (karte) in *zocolada* (čokolada). Drugo mesto za latinščino v kroniki zasede nemščina, seveda pisana v kurenti in tudi slovnično značilna za svojo dobo. V nemščini so različni prepisi oziroma izvirniki listin in pisem kot tudi mnogi pasusi in izrazi med samim latinskim besedilom. Medtem ko latinščina nastopa s pozicije uradnega jezika cerkve in izobražencev, služi nemščina v kroniki tudi kot orodje, s katerim kronist bralcu približa domače (*vulgo*) izraze. Transkripcija nemške kurente je bila pri pripravi izdaje na splošno zahtevnejša od čitljive latinske pisave. Tedanja nemščina je bila namreč precej manj »standardizirana« od latinščine, zato se celo v istem besedilu pojavljajo izrazi v različnih

oblikah, ki se poleg tega bolj ali manj razlikujejo od takratnih oziroma bolje rečeno kasnejših standardnih različic. Po količini besedila zaseda tretje mesto v kroniki italijanščina, v kateri je napisanih nekaj krajših in daljših pasusov, med drugim tudi »domači« izraz za lahek voz na dveh kolesih (vulgo *il calesse*), iz česar morda izhaja tudi naš koleselj (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, 100). V celotni kroniki žal zasledimo le en slovenski (*Carniolice*) izraz, in sicer besedno zvezo *shelesne kobilize*, s katero kronist opiše kobilice, ki so leta 1542 opustošile novomeška polja, s katerih jih niso mogli pregnati niti poki topov oziroma verjetneje nekakšnih možnarjev (*tormentorum explosione*) (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, 100).

Kronist novomeške kronike na več mestih sam neposredno ali posredno pove, da je kroniko pisal leta 1756.[10] Od začetka kronike in vse do omenjenega leta beremo pisavo istega pisca, ki je moral leta 1756 napisati zgodovino samostana za nazaj – tako s pomočjo dokumentov iz arhiva novomeškega samostana kot tudi z drugimi arhivskimi dokumenti in literaturo, ki so mu bili tedaj na voljo. Ob pisanju vsebine pri posameznem letu je avtor na koncu pred naslednjo letnico praviloma pustil še nekaj prostora za naknadne dopolnitve.[11] Svoje trditve je kronist širil in utemeljeval s priloženimi izvirnimi dokumenti oziroma s prepisi dokumentov v knjigo. Tovrstnih prepisov je v knjigi skupaj 13, izvirnikov, tako rokopisov kot tiskov, pa kar 35. Kot ugotavlja Metod Benedik iz primerjave s kroniko krškega kapucinskega samostana, bi moral biti avtor večine besedila kronike p. Maksim iz Novega mesta (*Maximus Rudolphswertensis*), ki je v svojem rodnem mestu najprej opravil noviciat (1737–1738), v času pisanja kronike pa je bil tam vikar (1754–1756) (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, 20–21). Od druge polovice leta 1756 in vse do konca zapisov v kroniki leta 1786 pa si v kroniki sledijo zelo različne pisave, kar jasno kaže na različne pisce. Med temi anonimneži je tudi prej omenjeni p. Maksim, ki je bil v letih 1763 in 1770–1771 gvardijan novomeškega samostana.[12] V tem delu po letu 1756 kronika ni bila pisana za nazaj, ampak je nastajala bodisi sočasno bodisi s krajšim časovnim zamikom.

Po ukinitvi kapucinskih samostanov v okviru jožefinskih reform so lahko kapucini vsaj del premičnega premoženja prenesli v druge samostane štajerske kapucinske province, saj red ni bil v celoti razpuščen kot npr. jezuiti, ampak le njegovi posamezni samostani. Kam natančno so romali liturgična oprema, umetnine, knjige in arhiv novomeških kapucinov po njihovi ukinitvi leta 1786, ni natančneje raziskano. Morda je res kakšen drobec pristal pri novomeških frančiškanih in na tamkajšnjem kapitlju, a marsikaj je bilo gotovo preneseno tudi v druge kapucinske samostane (Benedik, 1994, 213-214). Tudi obravnavano samostansko kroniko so takrat shranili v enega izmed delujočih samostanov, nazadnje pa je prišla v prostore slovenske kapucinske province v Ljubljani, kjer se nahaja še danes. V teh 240 letih po odhodu iz Novega mesta je bila kar precej v uporabi, o čemer pričajo njene mehanske poškodbe. Kot je bilo že omenjeno, so bili iz drugega dela kronike izrezani številni prazni listi, ki so jih očitno potrebovali zaradi pomanjkanja papirja. Precej huje je, da so v prvem delu knjige listi na nekaterih mestih pretrgani, a je besedilo na srečo še vedno berljivo. Morda še najbolj resne so poškodbe pri vezavi knjige, ki so posebej izrazite v prvi polovici knjige. Na papirju so vidni tudi manjši plesnivi madeži, ki so se razvili zaradi previsoke relativne vlage.

---

[10] *Prvič to naredi že v uvodu ob opisu ustanavljanja novomeškega samostana, drugič v besedilu za leto 1714, tretjič pri opisu leta 1730, nato še pri navajanju seznama samostanskih vrtnarjev (album hominum horti) v starejšem kodicilu in ob opisu učiteljev novincev (magistri novitiorum) v novejšem kodicilu. Tudi vzorci različnih potrdil v novejšem kodicilu so vsi datirani z letnico 1756.*

[11] *Prim. isto za kroniko krškega samostana (Benedik, Kralj, 1994, 21).*

[12] *Treba je korigirati Benedikovo trditev (ibidem), da je pisec kronike vse do leta 1771 zgolj p. Maksim, saj se tudi do tega leta jasno vidijo različne pisave.*

Železotaninsko črnilo je povsod jasno vidno tudi na drugi strani listov, pri večjih naslovih pa ponekod že povsem zakriva besedilo na nasprotni strani. Iz vseh omenjenih razlogov bi si knjiga zaslužila temeljit restavratorski poseg.

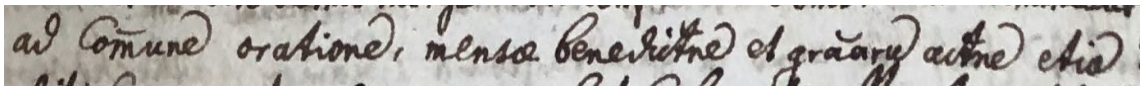
3 Ekdotična načela izdaje novomeške kapucinske kronike

Načrtovano izdajo besedila novomeške kapucinske kronike bi lahko uvrstili v standardno znanstveno vrsto izdaje, namenjeno širši raziskovalni publiki. Ekdotična načela pri transkripciji v osnovi sledijo *Priporočilom za izdajanje zgodnjenovoveških besedil* iz leta 1981, ki jih je v obliki prevoda iz nemščine pripravil France Baraga in veljajo za latinska ter nemška besedila, in načelom iz članka Miloša Miloševića z naslovom *Načela izdavanja arhivske građe*, ki jih je objavil leta 1982 in veljajo za latinska besedila.

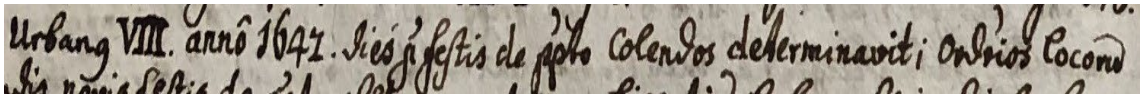
Pri prepisu je na splošno najpomembneje, da se izbranih načel, ki jih v uvodu edicije natančno predstavimo, držimo dosledno, transkripcijo izvedemo z največjo mero natančnosti in se pravilno odločamo pri tistih delih besedila, kjer pride do izraza prepisovalčeva sposobnost interpretacije (okrajšave, ligature, interpunkcija, slabše vidni deli besedila ipd.).[13] Za izdajanje latinskih besedil so načela nekoliko drugačna kot za nemška besedila, in ker je prvih v obravnavani kroniki bistveno več, se bomo tu osredotočili le na latinščino. V nadaljevanju sledi nekaj konkretnih odločitev v zvezi z ekdotičnimi načeli.

3.1 Razrešitev okrajšav in ligatur

a) Praviloma so razrešene vse okrajšave in ligature:

Slika 3: … ad communem orationem, mensae benedictionem et gratiarum actionem etiam …

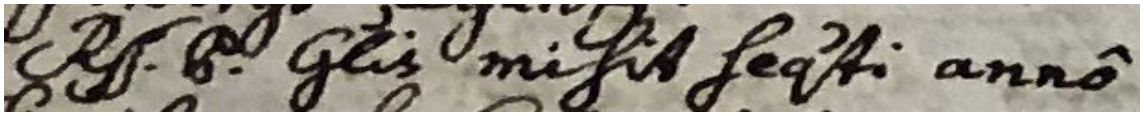
Slika 4: … Urbanus VIII. annô 1642 dies pro festis, de praecepto colendos, determinavit. Ordinarios locorum …

b) Izjema so okrajšave v izvirniku, ki zaznamujejo ustaljene izraze, naslove oziroma nazive, verske pojme, mere, oznake za mesta v knjigah, številke ipd., ki jih zaradi varčevanja s prostorom ne razrešimo, omenimo pa jih v posebnem seznamu okrajšav. To pa ne velja za t. i. kontrahirane okrajšave, pri katerih so izpuščeni le določeni zlogi znotraj besede (*conr* = *concionator*). Te so v izvirniku za razliko od ostalih okrajšav označene z znakom za izpust zlogov in zaradi boljšega razumevanja besedila v prepisu

[13] *Kar se tiče pomoči v obliki različnih slovarjev, je za reševanje okrajšav še vedno najboljši Capellijev Lexicon abbreviaturarum, za iskanje latinskih toponimov Orbis Latinus, pri preverjanju starejših oblik v nemščini je odličen nemški slovar bratov Grimm, za latinsko besedišče pa priporočamo zbirko Logeion (https://logeion.uchicago.edu), ki združuje celo serijo različnih slovarjev latinščine (in stare grščine).*

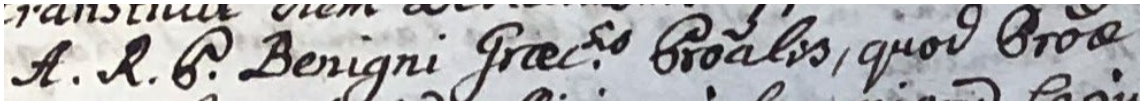
razvezane. V primeru dvoma, ali okrajšavo razvezati ali ne, pa na splošno raje izberemo prvo možnost, saj s tem uporabniku olajšamo branje oziroma razumevanje teksta.

Primeri nerazvezanih okrajšav:

Slika 5: RSS. P. generalis misit sequenti annô …

RSS. (= *reverendissmus*) in P. (= *pater*) ostaneta okrajšana, okrajšava *glis* pa se razveže v *generalis* (podobno tudi *proalis* = *provincialis*, *mnr* = *minister*, *proae* = *provinciae* ipd.). Pri teh razvezavah gre za kontrakcijo, saj so tu izpuščeni določeni zlogi znotraj besede, sama razvezava pa pripomore k boljši berljivosti besedila. Nad okrajšavo *glis* (kot nad *seqti*) je viden znak za izpust zlogov.

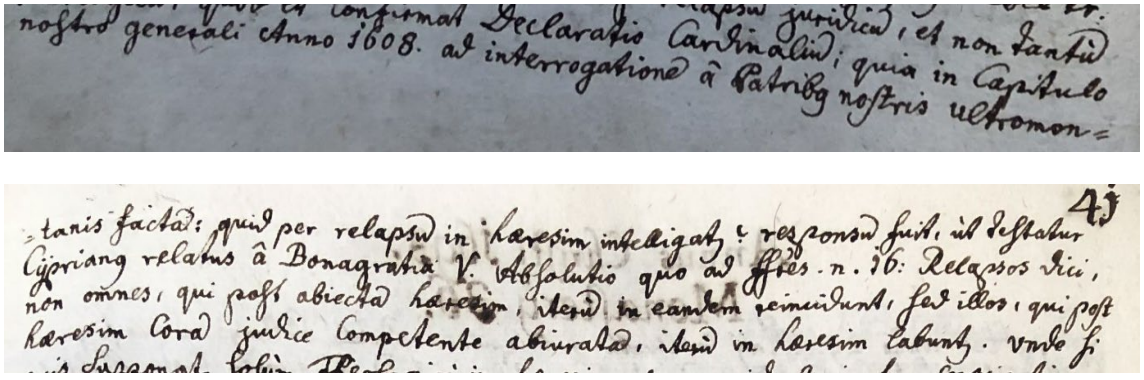
Slika 6: … A. R. P. Benigni Graecensis provincialis, quod provinciae …

Z istim argumentom kot zgoraj ostane okrajšano A. R. P. (= *admodum reverendus pater*), ostalo se razveže.

3.2 Prilagoditev interpunkcije današnji rabi

Tako pri latinskih kot nemških besedilih kronike izvirna interpunkcija ne sledi povsod sodobni rabi. Mestoma lahko pri rabi različnih ločil zasledimo tudi nedoslednost. Ker je lahko takšno stanje v izvirniku ovira za pravilno razumevanje vsebine, je treba izvirno interpunkcijo prilagoditi današnji rabi, saj so ločila dejansko le pripomoček za razumevanje besedila. Poleg vejice, ki v kroniki ni docela usklajena z današnjo rabo (vejic je včasih preveč, zlasti v vezalnih in ločnih priredjih, ponekod manjkajo, drugod so na napačnih mestih), avtorji radi uporabljajo podpičje za konec povedi in vprašaj za označevanje odvisnih vprašalnih stavkov znotraj povedi, z dvopičjem pa včasih uvajajo konstrukcijo akuzativ z infinitivom ipd.

Primer izvirne interpunkcije ter njena prilagoditev sodobni rabi v prepisu spodaj:

Sliki 7 in 8: Quia in capitulo nostro generali anno 1608 ad interrogationem, â patribus nostris ultromontanis (!) factam, quid per relapsum in haeresim intelligatur, responsum fuit, ut testatur Cyprianus relatus â Bonagratia, vide Absolutio quo ad fratres, n. 16, relapsos dici non omnes, qui post abiectam haeresim iterum in eandem reincidunt, sed illos, qui post haeresim, coram iudice competente abiuratam, iterum in haeresim labuntur.

3.3 Raba velike in male začetnice

V zgornjem besedilu lahko opazimo pogosto uporabo velike začetnice, ki je včasih tudi nedosledna, vsekakor pa nepotrebna in ponekod moteča za razumevanje besedila (npr. *Capitulo, Anno, Patribus* …). Pri transkripciji se zato velika začetnica uporablja zgolj v naslednjih primerih:

- začetek stavka,
- osebna imena, zemljepisna in stvarna lastna imena,
- pridevniki, ki so tvorjeni iz zemljepisnih imen (npr. *Labacensis*),
- krščanski in predkrščanski nazivi za božje osebe (npr. *Deus, Dominus, Spiritus sanctus, diebus Veneris*).

3.4 Uporaba ločil kot znakov za izdajateljeve intervencije

Tu so upoštevana standardna ekdotična načela:

a) V oglatih oklepajih stojijo rekonstrukcije nečitljivih delov besed, npr. *celebra[t]um*. V izvirniku manjkajoči deli besedila so označeni s pikami znotraj oglatih oklepajev […] ali z ustrezno razlago znotraj oglatih oklepajev. Tudi izvirna paginacija je označena v oglatih oklepajih, npr. [34].

b) Nenavadna ali nepravilna mesta v izvirniku so v besedilu označena s klicajem v okroglih oklepajih, npr. *quae in deversis (!) conventibus*.

c) Za nerazumljivimi besedami in za tistimi, katerih pravilnost prepisa ni gotova, stoji vprašaj v okroglih oklepajih, npr. *ius distinctae provinciae aquivitit* (?).

d) Okrogli oklepaji se uporabljajo v primeru ditografije, npr. *ut ipsis etiam (etiam) auscultetur culpa*.

3.5 Ohranitev označevanja dolgih vokalov s strešico

Pisci kronike s strešico (cirkumfleks) označujejo dolge vokale v ablativu singularja 1., 2. in 3. deklinacije ter v genetivu singularja 4. deklinacije (npr. *Dominicâ proximâ, hôc annô, conventûs*), precej redkeje v ablativu plurala vseh deklinacij (npr. *sequentibûs annîs*). Strešica nad vokalom stoji večinoma tudi v perfektovih oblikah glagolov 1. konjugacije, kadar je izpuščen zlog -ve- oziroma -vi-, npr. *intrârunt* namesto *intraverunt*, *commutâsset* namesto *commutavisset*. Dolgi vokal je vedno označen tudi v končnici -êre, kadar gre za 3. osebo plurala perfekta indikativa namesto končnice -erunt, npr. *fuêre*. Zaradi boljšega razumevanja besedila so znaki za dolge vokale ohranjeni tudi v prepisu. V transkripciji pa ni ohranjeno označevanje končnih vokalov adverbov s krativcem, npr. *ferè, saepiùs, respectivè*, ki je v kroniki sicer precej dosledno, a nič ne doda k razumevanju besedila.

3.6 Izdelava kazal

Izdelava kazal je eno izmed najvažnejših opravil pri pripravi tovrstnih edicij. Brez kvalitetno izdelanih kazal je uporaba izvirnega besedila namreč izjemno omejena. Kronike ponujajo raziskovalcem zaradi svoje notranje strukture že v izhodišču pomoč pri iskanju podatkov glede na leto nastanka. Dobra izdaja bi morala biti opremljena s tremi vrstami kazal: s stvarnim, imenskim in krajevnim. Ravno pri postopku izdelave kazal se hitro pokaže razlika med posameznimi edicijami.

V konkretnem primeru novomeške kapucinske kronike veliko izhodiščno prednost predstavlja dejstvo, da je že sama kronika opremljena z obsežnim stvarnim kazalom (*index generalis rerum notabilium*), ki je bolj podobno kratkim vsebinskim povzetkom kot običajnemu kazalu. Ta poleg osnovnega pojmovnega dela, ki je seveda rezultat izbora kronista, ki kot avtor najbolje pozna besedilo, v manjšem obsegu vsebuje tudi izbor imen oseb in krajev. Za kako obsežen indeks gre, priča podatek, da obsega slabih 50 strani A4 formata oziroma natančno 155.555 znakov s presledki. Poleg referenc na osnovno besedilo kronike opozarja tudi na obstoj priloženih kopij oziroma izvirnikov. Če je bila pri tem indeksu naloga izdajatelja omejena na korekten prepis, se je najzahtevnejše delo odvijalo ob izdelavi dveh ločenih kazal, imenskega (za osebe, svetniška imena, ljudstva ipd.) in krajevnega, ki sta nastajali vzporedno s transkribiranjem.

Pri imenskem kazalu, ki vsebuje imena oseb v obliki, v kateri se pojavljajo v kroniki, predstavlja izhodišče za geslo priimek (oziroma rodbina), če je ta seveda zapisan. Temu sledijo ostali podatki: ime, plemiški naslov, plemiški predlog, poklic idr. (npr. *Lanthieri Ferdinandus Raymundus, comes de, praepositus)*. Menihi v kroniki ne nastopajo s svojim krstnim imenom ali priimkom, ampak le z redovnim imenom, poleg katerega stoji kraj njihovega izvora v pridevniški ali samostalniški obliki. Kadar ob imenu stoji rojstni kraj v samostalniški obliki, je kot izhodišče za abecedni vrstni red upoštevano ime (npr. *Bernardinus â Mutina*), če pa stoji v pridevniški obliki, velja kot nekakšen priimek, zato je na prvem mestu (npr. *Cilliensis Gulielmus*). Na koncu gesla pred številko strani stoji tudi poklic oziroma vloga, če je ta izražena (npr. *Auersperger Jacobus, praepositus*). Ker se v izvirniku ime iste osebe pogosto pojavlja v več različicah, je v kazalu tista, ki je v besedilu najpogostejša ali splošno bolj uveljavljena.

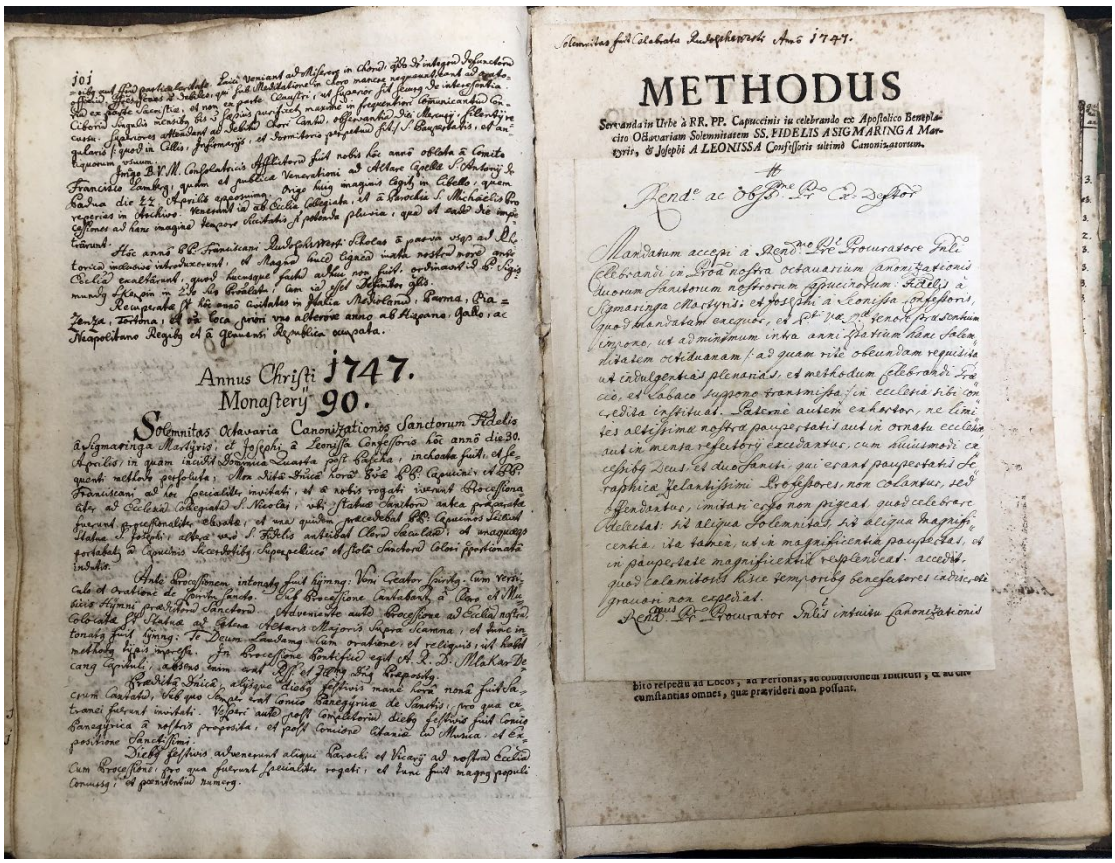
Krajevno kazalo vsebuje vsa zemljepisna imena (npr. *Labacum*) ter iz njih izpeljane pridevnike (npr. *Labacensis*) in sicer v obliki, v kateri se pojavljajo v kroniki. Pridevniška oblika krajevnega imena stoji v kazalu vedno v obliki za moški spol (npr. *Carniolicus*), ob tej pa so navedeni samostalniki, na katere se pridevnik nanaša, ter številka strani (npr. *Möttlicensis: civitas, 246; praepositus, 280; status, 243*). Ker se lahko isto ime v izvirniku pojavlja v več različicah, je za kazalo izbrano tisto, ki je v kroniki najpogostejša ali splošno bolj uveljavljena. Pri tistih krajevnih imenih, ki se pojavljajo v zelo različnih oblikah (npr. *Rudolphswertum / Neostadium; Thermae / Töpliz*), pa so v kazalo uvrščene vse tovrstne oblike, na kar je pri ustreznem geslu opozorjeno z dostavkom *gl. tudi*.

4 Kronika kot arhivski in znanstveni vir

4.1 Kronika kot arhivski vir

Kronika je primarni arhivski vir, nastal v času obstoja kapucinskega samostana v Novem mestu, čeprav je deloma pisana tudi retrospektivno. Kot takšna je avtentičen, verodostojen in celovit vir brez vsebinskih in časovnih vrzeli. Poleg obsežnega stvarnega kazala je opremljena z nekakšnim kritičnim znanstvenim aparatom – z interpoliranimi prepisi posameznih listin, vključenimi dokumenti in referencami, ki napotujejo na izvirnike

v takratnem samostanskem arhivu. Vse to daje kroniki dodatno historično zanesljivost in jo uvršča med arhivske vire najvišje kategorije. Njena vrednost je bila prepoznana tudi v slovenski ekleziologiji, saj jo Benedik že leta 1994 opisuje kot bistven del »bogatega arhivskega materiala« o novomeškem kapucinskem samostanu in kot »dokument, na temelju katerega je mogoče dokaj dobro rekonstruirati podobo kapucinskega samostana v Novem mestu, pa tudi sicer ta kronika v marsičem osvetljuje življenje Novega mesta na različnih področjih.«[14]

Annus Christi 1747.
Monastery 90.

Solemnitas Octavaria Canonizationis Sanctorum Fidelis à Sigmaringa Martyris, et Josephi à Leonissa Confessoris hoc anno die 30. Aprilis in quam incidit Dominica Quasi post Pascha, inchoata fuit, et sequenti nechon prosequta. Ad quam istic Urbe RR. PP. Capucini, et PP. Franciscani ad hoc specialiter invitati, et a nobis rogati iverunt Processioni ider ad Ecclesiam Collegiatam S. Nicolai, ubi Stabat Charitorum satis propinqua fuerunt Processionaliter, circuita, et mei quidem praecedebat PP. Capucini Statua Italica S. Josephi, altera vero S. Fidelis utriusque Cleri peculiaris portabatur a Capucinis secundum Superioribus, et Statua Sanctorum Cleri secularis insuta.

Ante Processionem intonata fuit Hymna: Veni Creator Spiritus, cum versiculo et oratione de Sancto Fidele. Post Processionem cantabantur a Clero et Musica Hymni pro utroque Sanctorum. Advenientes autem Processione ad Ecclesiam nostram Collegiatam S. Nicolai ad Cathedram Altaris Majoris Super Summa, et hinc in tonaria fuit Hymna: Te Deum Laudamus cum oratione et reliquis, ut habet rubrica hujus materiae. In Processione Beatificationis ejusdem S. P. D. Malachiae De Cang Capitoli, absens eram ratione Officii, quod habebam Romae Reposuit.

Reliqua Festi, aliqua diebus festivis manè hora nona fuit Sacrum Cantatum, huic quo Sermo erat omnes Concionatores de Sanctis, pro qua exercitanci fuerunt invitati. Vesperi autem post completorium diebus festivis fuit una Panegyrica à rotatis proposita, et post Completorium Litaniae B. Mariae et Exercitium Sanctissimi.

Diebus festivis advenerunt aliqui Parochi et Vicarij ad rotandi Cultum Cum Processioni, pro qua fuerunt specialiter rogati: et hunc fuit magnus populi Concursus, et gaudium numerosum.

Solemnitas finit Celebrata Rudolphiswerth Anno 1747.

METHODUS

Servanda in Urbe à RR. PP. Capucinis in celebrando ex Apostolico Beneplacito Octavarium Solemnitatem SS. FIDELIS A SIGMARINGA Martyris, & Josephi A LEONISSA Confessoris ultimò Canonizatorum.

Rend.mo ac Rev.do Pre D. Procuratori

Mandatum accepi a Rend.mo Pre Procuratore Inde celebrandi in Urbe nostra octavarium anno proxime Sanctorum nostrorum Capucinorum Fidelis à Sigmaringa Martyris, et Josephi a Leonissa Confessoris, quod laudabiliter exequi, et pro ut ad [illegible] Sanctorum, ut ad minimum in hac anni partium haec Solemnitas, imprimis, ut ad maximum in hac anni partium haec Solemnitas, diebus octavianam, ad quam ritè obeundam requisita ut indulgentias plenarias, et methodum celebrandi Processionem, et Sabaco suppono transmissa, in ecclesia nobis concedita instituat. Satagam autem cavebor, ne limites altissima nostra paupertatis aut in ornatu ecclesiastico aut in mensa refectorij excedantur, cum similimodi excessibus Deus, et duo Sancti, qui erant pauperitatis Seraphicae Zelantissimi Professores, non colantur, sed offendantur, imitari ergo non pigeat, quae celebrare delectat: id aliqua Solemnitas, id aliqua magnificentia, ita tamen, ut in magnificentia paupertas, et in paupertate magnificentia resplendeat. accedit, quod Solemnitates hisce temporibus benefactores indies, et gratiam non expectat.

Rend.mo Pre Procurator Inclus ordinem Canonizationis

[illegible] bito respectu ad Locos, ad Personas, ad conditionem rationis, et ad circumstantias omnes, quas praevideri non possunt.

Slika 9: Na desni strani primer v kroniko prilepljenih dokumentov (pismo, tisk)

Ker celotna kronika še vedno ni objavljena, je njena dostopnost danes precej omejena. Gre namreč za rokopisno knjigo, kjer tako rokopis kot tudi latinščina in nemščina omejujejo njeno uporabo na zelo majhno število uporabnikov. Kronika tudi ni digitalizirana ali vključena v Virtualno arhivsko čitalnico.

4.2 Kronika kot znanstveni vir

Kot znanstveni vir nudi kronika obilico podatkov o različnih vidikih življenja novomeških kapucinov in tamkajšnjega prebivalstva. To vključuje redovno politiko kapucinskega vodstva ter samostanska pravila, poleg tega pa tudi resnično problematiko vsakdanjega življenja zunaj samostanskih zidov. Tako najdemo v kroniki opis strašne lakote iz leta 1600, ki so ga poimenovali črno leto (*annus niger*), kot tudi lakoto leta 1629, ki je bila »na Dolenjskem in Hrvaškem tako huda, da je več tisoč ljudi odšlo na Ogrsko,

[14] *Benedik, 1996, str. 195–196, ki v nadaljevanju prinaša tudi seznam dopolnilnih virov za zgodovino novomeškega samostana.*

v Novem mestu pa je zaradi lakote umrlo več kot dvesto ljudi.« (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Index: Fames Rudolphswerti).

Igranje kart (tarok in »trišak«) je bilo večkrat prepovedano, kar pomeni, da kapucinska disciplina ni bila vedno na visoki ravni (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Index: Cartifolium). Prepovedani so bili križi iz medenine (*auricalcum*), okraševanje celic in celo stenske ure, prav tako beljenje sten samostana in spalnic. Za okna ni bilo dovoljeno uporabljati stekel, ampak le tkanino ali papir (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Index: Crucifix, Cellae ornatus, Claustri, Fenestrae). V kroniki najdemo tudi podroben opis samostanske kuhinje in seznam jedi, ki so jih pripravljali po hierarhiji. Vse do leta 1737 kapucinom pri jedi ni bila dovoljena uporaba vilic, dotlej so lahko namreč uporabljali le žlice in nože (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Index: Culinae, Fuscinularum usus).

Pri nabiranju miloščine je bilo natančno določeno, kaj je treba kje izprositi, med drugim sol, volno, zelenjavo, sukanec ali vosek za sveče. Kljub temu je bilo kot nadomestilo za gostujočo spovedniško službo mogoče prejeti slanino, svinjino ali jagnjetino (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Cod. 169-170). Toplice, kjer naj bi prihajalo tudi do nekakšnih prestopkov (*excessus*), so bile kapucinom dovoljene »le v primeru največje nujnosti«, seznam prepovedanih žaljivk pa odraža bogastvo njihovega govorjenega jezika. Izvemo tudi, da kapucini v svoji cerkvi niso imeli kript za pokop ugledneže v, temveč so jih pokopavali neposredno v zemljo. Najdemo tudi načrte novega samostanskega vodnjaka, ki so ga morali zgraditi in ga nato redno čistiti ter vzdrževati. Velik pomen so pripisovali svoji knjižnici, zato so imeli tudi določenega duhovnika, ki je skrbel, da so bile knjige urejene in čiste (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Index: Balneum thermarum, Culpam, Cryptae, Cisterna, Bibliothecarius).

Pogosto je bilo poudarjeno, da se kapucini ne smejo družiti s posvetnim prebivalstvom, a to se je zlasti nanašalo na stike z ženskami. Slednjim je bil popolnoma prepovedan vstop v samostan, tudi udeležba pri procesijah, vratar pa je moral strogo varovati ključ vhodnih vrat, da ženske ne bi vstopile. Ženskam je bilo prepovedano zadrževanje v zakristiji, kapelah ali cerkvi, spovedovati so jih smeli le v spovednici, nikakor pa jim niso smeli »ponujati juhe, kave itd.« (Kronika kapucinskega samostana Novo mesto, Index: Claves portae, Comedere, Confessarii saecularium, Oratorium).

Že iz zgornjih primerov je razvidno, da se kronika navezuje na resnične dogodke, pri katerih se prepletata kapucinsko življenje in utrip življenja v skupnosti. Kronika namreč ni le vir za zgodovino novomeškega kapucinskega reda in kapucinov nasploh, ampak lahko iz nje črpamo številne podatke za preučevanje zgodovine sakralne arhitekture in gradbeništva, zdravstva, šolstva, žensk, prehrane, historične topografije in vsakdanjega življenja na novomeškem območju v 17. in 18. stoletju.

5 VIRI IN LITERATURA

Kronika kapucinskega samostana Novo mesto (KKSNM), rokopis hrani Slovenska kapucinska provinca v Ljubljani.

Baraga, F. Priporočila za izdajanje zgodnjenovoveških besedil. *Acta ecclesiastica Sloveniae 23*, Ljubljana 2001, str. 385-392.

Baraga, F. *Kazalo krajevnih in osebnih imen k AES 16 – Kapucini na Slovenskem v zgodovinskih virih*. Acta ecclesiastica Sloveniae 18, Ljubljana, 1996.

Benedik, M. Kapucini v Novem mestu. *Zgodovinski časopis*, let. 48, št. 2, 1994, str. 195–216.

Benedik, M., Kralj, A. *Kapucini na Slovenskem v zgodovinskih virih: nekdanja Štajerska provinca*. Acta ecclesiastica Sloveniae 16, Ljubljana, 1994.

Dolinar, F. M. et al. *Škofija Novo mesto: onim pri Bogu, sebi in zanamcem*. Ljubljana, 2006.

Martelanc, T. *Kapucini in njihova arhitektura na Slovenskem*. Acta ecclesiastica Sloveniae 40, Ljubljana, 2018.

Mihelič, D. Razmislek o objavljanju starejših arhivskih spisov. *Zgodovinski časopis*, let. 40, št. 1–2, 1986, str. 117–140.

Milošević, M. Načela izdavanja arhivske građe. *Arhivist*, XXXII, št. 1–2, 1982, str. 225–276.

Stipišić, J. *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*. Zagreb, 1991.

Škafar, V. Štajerska kapucinska provinca do Jožefa II. *Arhivi*, 2017, št. 2, str. 289–306.

Vrhovec, I. *Zgodovina Novega mesta*. Ljubljana, 1891.

SUMMARY

CHRONICLE OF THE NOVO MESTO CAPUCHIN MONASTERY AS AN ARCHIVAL AND SCIENTIFIC SOURCE

Mitja Sadek, MSc.
Archival adviser, Historical Archives Ljubljana, Slovenia
mitja.sadek@zal-lj.si

Branka Molnar
Senior archivist, Center for restructure and sales, Zagreb, Croatia
branka.molnar@gmail.com

This article examines various aspects of the publication of archival sources through the concrete case study of the chronicle of the Novo mesto Capuchin monastery. The chronicle documents the period from the monastery's foundation in Novo mesto in 1658 to its suppression in 1786. Predominantly composed in Latin, it incorporates substantial German text alongside minor Italian and Slovenian parts. The original manuscript, comprising a single volume, is presently housed in the archives of the Slovenian Capuchin Province in Ljubljana. Beyond delineating the manuscript's physical characteristics and the historical context of its genesis, the authors furnish details regarding its extent and pagination, languages and scripts employed, dating, appendices, and a synopsis of its contents. They expressly address the overall material condition of this handwritten volume. The authors present the manuscript's creators and their roles within the Capuchin Order in Slovenian territories. The section devoted to transcription and editorial preparation elucidates the principles of ecdotics, as well as the scholarly tools and literature utilized. The authors also spotlight resolutions and editorial decisions pertaining to the Latin and German passages. Particular emphasis is placed on the significance and methodology of compiling three index types: toponomastic, onomastic and thematic. The article culminates in a contemplation of the possible scientific applications of this chronicle—or of chronicles in general—as research sources. The chronicle's research potential manifests eminently in the following domains: ecclesiastical history and the history of religious orders, sacred architecture and

construction, local history, the history of daily life, women's history and historical topography.

O avtorjih:

Mitja Sadek je službeno pot začel leta 2003 na 1. gimnaziji v Celju kot učitelj latinščine. Od leta 2003 do 2005 je bil zaposlen na Gimnaziji Poljane kot učitelj latinščine, od leta 2003 do 2008 pa je na Gimnaziji Novo mesto poučeval latinščino in zgodovino. Leta 2008 se je zaposlil kot arhivist v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, v Enoti za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto, katere vodja je postal leta 2011. Med letoma 2014 in 2020 je bil direktor Zgodovinskega arhiva Ljubljana, od leta 2020 pa v istem arhivu dela kot arhivist. Leta 2010 je izšel njegov prevod izolskega statuta, ki predstavlja enega glavnih virov za preučevanje srednjeveške zgodovine Slovenskega primorja. Leta 2018 je v Parizu pridobil diplomo mednarodne arhivske šole *Stage technique international d'archives*. Na Alma mater Europaea je na dodiplomskem študijskem programu Arhivistika višji predavatelj. Na srednji zdravstveni šoli v Novem mestu od leta 2019 poučuje predmet Zdravstvena terminologija.

Branka Molnar, višja arhivistka, profesorica latinščine in rimske književnosti ter zgodovine, je bila od leta 1993 do 2014 zaposlena v Državnem arhivu v Zagrebu, najprej kot arhivistka, kasneje pa kot vodja 1. oddelka za organizacijo in obdelavo arhivskega gradiva. Leta 1996 je pridobila diplomo mednarodne arhivske šole *Stage technique international d'archives* v Parizu. Od leta 2015 dela kot višja svetovalka – arhivistka v Centru za prestrukturiranje in prodajo pri Ministrstvu za državno premoženje Republike Hrvaške v Zagrebu. Na Ministrstvu za kulturo Republike Hrvaške je bila članica Komisije za razvoj nacionalnega programa digitizacije arhivskega gradiva (2005–2006), delovala pa je tudi kot mentorica študentom informacijskih znanosti na Filozofski fakulteti v Zagrebu (2011–2014). Kot predsednica Zagrebškega arhivskega društva je organizirala strokovne in znanstvene konference Zagrebški arhivski dan (2004–2017), konferenco ArHIZ (2020) in mednarodne simpozije Fenomeni meje (2018, 2022). Je urednica spletnega portala ArhOL. Pripravila in uredila je 23. in 24. zvezek izdaje Monumenta Civitatis Zagrabiensis ter več strokovnih publikacij, vključno z Vodnikom po fondih in zbirkah Državnega arhiva v Zagrebu. Trenutno je doktorska študentka na podiplomskem študiju predmoderne zgodovine na Filozofski fakulteti v Zagrebu. Njeno področje znanstvenega zanimanja je ženska zgodovina 17. stoletja.

About the authors:

Mitja Sadek began his professional career in 2003 at the 1. Grammar school in Celje as a teacher of Latin. From 2003 to 2005, he was employed at Poljane Grammar school as a Latin teacher, and from 2003 to 2008 he taught Latin and History at Novo mesto Grammar school. In 2008, he took up a position as an archivist at the Ljubljana Historical Archives, at the Novo mesto Unit for Dolenjska and Bela krajina, where he became Head of the Unit in 2011. Between 2014 and 2020, he served as Director of the Ljubljana Historical Archives, and since 2020 he has continued to work there as an archivist. In 2010, his translation of the Izola Statute was published, which represents one of the main sources for studying the medieval history of the Slovenian Littoral. In 2018, he obtained a diploma from the international archival school *Stage technique international d'archives* in Paris. At Alma Mater Europaea, he is a senior lecturer in the undergraduate study programme Archival Studies. Since 2019, he has also been teaching the subject Medical terminology at the Secondary Medical School in Novo mesto.

Branka Molnar, senior archivist, professor of Latin language and Roman literature and history, was employed from 1993 to 2014 at the State Archives in Zagreb, first as an archivist and later as head of the 1st department for organizing and processing archival materials. She received her diploma from the international archival school *Stage technique international d'archives* in Paris in 1996. Since 2015, she has been working as a senior adviser - archivist at the Center for Restructuring and Sales at the Ministry of State Property of the Republic of Croatia in Zagreb. At the Ministry of Culture of the Republic of Croatia, she was a member of the Commission for the Development of the National Program for the Digitization of Archival Materials (2005-2006), and she also acted as a mentor for students of information sciences at the Faculty of Philosophy in Zagreb (2011-2014). As president of the Zagreb Archival Society, she organized the professional and scientific conferences Zagreb Archive Day (2004-2017), the ArHIZ Conference (2020), and the international symposium the Border Phenomena (2018, 2022). She is the editor of the ArhOL web portal. She prepared and edited the 23rd and 24th volumes of the Monumenta Civitatis Zagrabiensis edition, as well as several professional publications, including the Guide to the Fonds and Collections of the State Archives in Zagreb. She is currently a doctoral student at the Postgraduate Study Program in Premodern History at the Faculty of Philosophy in Zagreb. Her area of scientific interest is women's history of the 17th century.